

ความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและนโยบายด้านสิทธิมนุษยชน :
ศึกษากรณีนโยบายสหรัฐอเมริกาต่อจีนระหว่าง ค.ศ. 1989-1998

นางสาวกิตติภัทร วีระเดชะ

สถาบันวิทยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2542

ISBN 974-333-676-1

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

21 ส.ค. 2545

I 19263376

**THE RELATIONSHIP BETWEEN ECONOMIC INTERESTS AND HUMAN RIGHTS
POLICY : A CASE STUDY OF U.S.'S CHINA POLICY DURING 1989-1998**

MISS KITTIPAT VEERATECHA

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 1999

ISBN 974-333-676-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและนโยบาย
ด้านสิทธิมนุษยชน : ศึกษากรณีนโยบายสหรัฐอเมริกาต่อจีน
ระหว่าง ค.ศ. 1989-1998

โดย

นางสาวกิตติภัทร วีระเดชะ

ภาควิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู

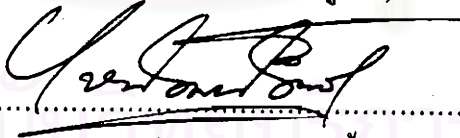
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม (ถ้ามี)

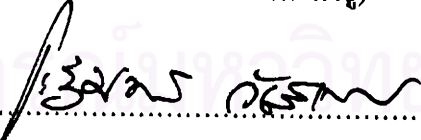
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงศ์ ชูมาก)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ประทุมพร วัชรเสถียร)

บทคัดย่อวิทยานิพนธ์

กิตติภัทร วีระเดชะ : ความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและนโยบายด้านสิทธิมนุษยชน : ศึกษากรณีนโยบายสหรัฐอเมริกาต่อจีนระหว่าง ค.ศ. 1989-1998. (THE RELATIONSHIP BETWEEN ECONOMIC INTERESTS AND HUMAN RIGHTS POLICY : A CASE STUDY OF U.S.'S CHINA POLICY DURING 1989-1998)
อ. ที่ปรึกษา : รศ. ดร. ไชยวัฒน์ คำชู, 154 หน้า. ISBN 974-333-676-1

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนของสหรัฐอเมริกาต่อจีนระหว่าง ค.ศ. 1989-1998 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มนโยบายของสหรัฐอเมริกาในด้านสิทธิมนุษยชน และเพื่อแสดงให้เห็นว่าสหรัฐอเมริกาที่มีข้อจำกัดในการใช้เครื่องมือทางการค้า (สถานะชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง) เพื่อกดดันให้จีนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ได้นำกรอบความคิดเรื่องอำนาจ อิทธิพล และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาพบว่า สหรัฐอเมริกาซึ่งมีนโยบายต่างประเทศที่สำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชนไปทั่วโลก ได้ดำเนินนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนต่อจีน โดยการใช้เครื่องมือทางการค้า เพื่อเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านสิทธิมนุษยชนของจีน แต่ผลปรากฏว่าการดำเนินนโยบายดังกล่าวของสหรัฐอเมริกามีข้อจำกัด เนื่องจากสหรัฐอเมริกามีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจำนวนมากทั้งในด้านการค้าและการลงทุนในจีน

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ปีการศึกษา 2542

ลายมือชื่อนิสิต กิตติภัทร วีระเดชะ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

AN ABSTRACT

3970108324 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEY WORD : U.S. / HUMAN RIGHTS / MFN / CHINA

KITTIPAT VEERATECHA : THE RELATIONSHIP BETWEEN ECONOMIC INTERESTS AND HUMAN RIGHTS POLICY : A CASE STUDY OF U.S.'S CHINA POLICY DURING 1989-1998. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF. CHAIWAT KHAMCHOO, Ph.D. 154 pp. ISBN 974-333-676-1

Employing the concepts of power and influence and interdependence as analytical framework, this thesis focuses on studying the relationship between economic interests and human rights policy of U.S.'s China policy during 1989-1998. Its main purpose is to examine to what extent the U.S.'s human rights policy has achieved its intended objective of pressuring China to improve its human rights performance. The study found that the U.S. has constraints in using trade instrument (Most Favoured Nation – MFN) to carry out its human rights policy toward China because it has enormous economic interests -- trade and investment -- in China.

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ปีการศึกษา 2542

ลายมือชื่อนิติกร กิตติภัทร วัชรเดช
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงของ รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ คำชู อาจารย์ที่ปรึกษา ที่ให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ และให้กำลังใจแก่ผู้เขียนจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงด้วยดี ผู้เขียนมีความซาบซึ้งในความกรุณาครั้งนี้อย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. สมพงศ์ ชูมาก และรองศาสตราจารย์ ประทุมพร วัชรเสถียร ที่ได้กรุณาตรวจแก้ไข ให้คำแนะนำเป็นอย่างดีในการสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ ตลอดจนเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. อภิญญา รัตนมงคลมาศ และ อาจารย์ สุกมิตร ปิติพัฒน์ ที่สละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ ตลอดจนระยะเวลาการเตรียมสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ได้ให้กำลังใจทรัพย์ และกำลังใจแก่ผู้เขียนตลอดมา ตลอดจนขอขอบคุณที่ น้อง และเพื่อน ๆ ที่เป็นกำลังใจตลอดระยะเวลาในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

กิตติภัทร วีระเดชะ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ณ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 การทบทวนวรรณกรรมและขอบเขตการศึกษา	7
1.3 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา	9
1.4 สมมติฐาน	18
1.5 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	18
1.6 วิธีการศึกษา	18
1.7 วิธีการนำเสนอ	19
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	19
2 นโยบายด้านสิทธิมนุษยชนของสหรัฐอเมริกาและสภาพปัญหาสิทธิมนุษยชนของจีน	20
2.1 รากฐานนโยบายต่างประเทศสหรัฐอเมริกา	20
2.2 ความสำคัญของหลักสิทธิมนุษยชนในนโยบายต่างประเทศของสหรัฐอเมริกา ..	24
2.3 สภาพปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนในจีน	34
2.4 การดำเนินนโยบายด้านสิทธิมนุษยชนของสหรัฐอเมริกาคู่จีน	44
3 ความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน	52
3.1 เศรษฐกิจของจีน	53
3.2 การค้าต่างประเทศของจีน	57
3.3 การลงทุนจากต่างประเทศ	61
3.4 ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน	65

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3.5	การลงทุนของสหรัฐอเมริกาในจีน 72
3.6	การให้จีนมีสถานะชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (Most Favoured Nation - MFN) 76
3.6.1	ความหมายของสถานะชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง 76
3.6.2	ภูมิหลังการให้จีนมีสถานะชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง 79
3.6.3	บทบาทของ MFN ที่มีต่อการค้าระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีน 81
3.6.4	ความสำคัญของสถานะ MFN ที่มีต่อสหรัฐอเมริกา 84
4	การกดดันของสหรัฐอเมริกาคู่จีนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้าน สิทธิมนุษยชน : เครื่องมือ กระบวนการและผลที่ได้รับ 89
4.1	การใช้สถานะ MFN เพื่อกดดันจีนด้านสิทธิมนุษยชน 90
4.2	ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบายด้านสิทธิมนุษยชน 97
4.3	กระบวนการกำหนดนโยบาย 109
4.4	ผลที่ได้รับจากการใช้สถานะ MFN กดดันจีนด้านสิทธิมนุษยชน 120
4.5	การตอบโต้ของจีนต่อการดำเนินนโยบายของสหรัฐอเมริกา 125
5	บทสรุปและแนวโน้ม 134
รายการอ้างอิง 139
ภาคผนวก 150
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์ 154

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การค้าต่างประเทศของจีน	59
2 การลงทุนต่างประเทศในจีน (ปี ค.ศ. 1979 – 1997)	62
3 แหล่งที่มาของการลงทุนต่างประเทศในจีน	64
4 การค้าสหรัฐอเมริกา – จีน : เปรียบเทียบสถิติของทางการสหรัฐอเมริกาและจีน	66
5 การขาดดุลการค้าของสหรัฐอเมริกาคู่จีน ปี ค.ศ. 1990 – 1996	67
6 การลงทุนของสหรัฐอเมริกาในจีน (ปี ค.ศ. 1979 – 1997)	73
7 ตลาดรองรับสินค้าของประเทศต่าง ๆ ที่เข้ามาลงทุนในจีน	74
8 ผลกระทบของสถานะ MFN ที่มีต่ออัตราภาษีสินค้านำเข้าจากจีนของสหรัฐอเมริกา	82

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1 ประเทศที่มีเศรษฐกิจที่ใหญ่ที่สุด 10 อันดับแรกของโลก (ปี ค.ศ. 1995 – 2020)	57
2 ประเทศสินค้านำเข้าจากจีน 10 อันดับแรกของสหรัฐอเมริกา คิดเป็นร้อยละของ ประเทศสินค้านำเข้าทั้งหมดจากจีนของสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1997	70
3 ประเทศสินค้าส่งออกไปจีน 10 อันดับแรกของสหรัฐอเมริกา คิดเป็นร้อยละของ ประเทศสินค้าส่งออกทั้งหมดไปจีนของสหรัฐอเมริกา ปี ค.ศ. 1997	71

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย